

Мурашко І.С.

ПРОБЛЕМА ВІДОБРАЖЕННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Необхідність відображення інтелектуального капіталу у фінансовій звітності зумовлена тим, що він є одним із найважливіших критеріїв оцінки ефективності роботи суб'єкта господарювання та суттєво впливає на вартість підприємства, впливає на прийняття рішень зовнішніми користувачами (інвесторами, кредиторами). Обмеженість українських П(С)БО до розкриття інформації про нематеріальні активи не сприяє введенню в господарський оборот об'єктів інтелектуальної капіталу, знижує інвестиційну привабливість і капіталізацію українських компаній.

В Україні в останній час багато праць присвячено проблемі відображення інтелектуального капіталу в бухгалтерському обліку. Багато авторів розглядають інтелектуальний капітал як новий об'єкт бухгалтерського обліку. Проте це не є правильним, оскільки окремі його складові відображаються в обліку з моменту введення у вітчизняну національну систему бухгалтерського обліку нематеріальних активів. Тому, погоджуючись з Легенчуком С.Ф., необхідно відмітити, що питання обліку інтелектуального капіталу варто підіймати лише стосовно двох складових інтелектуального капіталу: людського капіталу (взагалі не відображається в бухгалтерському обліку) та клієнтський капітал (у процесі його створення відображається у складі відповідних витрат, і лише у випадку придбання відображається у складі нематеріальних активів) [2, с.101].

Таким чином, в бухгалтерському обліку відповідно до діючих стандартів відображається лише незначна частина інтелектуального капіталу у вигляді нематеріальних активів. Відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо існує імовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена [1].

Для оцінки вартості об'єкта інтелектуальної власності міжнародна практика користується трьома підходами – затратним, порівняльним та дохідним [3, с. 64]. Кожний з них має свої методи та методологію. При дохідному підході вартість об'єкта оцінки визначається як його здатність приносити дохід у майбутньому. Методами дохідного підходу є пряма капіталізація доходу, дисконтування грошових потоків, метод роялті, звільнення від роялті та надлишкового прибутку.

Витратний підхід базується на врахуванні принципів корисності та заміщення, а також на вивченні можливостей інвестора купити той чи інший об'єкт. Найчастіше для розрахунку поточної вартості інтелектуального капіталу застосовуються метод заміщення, метод прямого відтворення, метод фактичних витрат та метод приведених витрат.

Порівняльний підхід до оцінки вартості інтелектуального капіталу

передбачає використання методу порівняння продажів. Суть цього методу полягає у прямому порівнянні оцінюваного об'єкту з іншими, аналогічними за якістю, призначенням і корисністю, що були продані в порівняний час на аналогічному ринку.

Однак проблема полягає не лише у виборі конкретного методу із трьох існуючих підходів (дохідні, витратні, порівняльні), що використовуються професійними оцінювачами.

Вартості інтелектуального капіталу властива постійна мінливість в часі.

Наприклад, вихід на ринок продукції за технологією, подібною до тієї, що використовується конкретним підприємством автоматично знижує її вартість. Однак інформація про появу на ринку такої продукції не проходить через систему обліку, а тому оцінки, відображені в обліку на певний момент часу втрачають свою значимість. Вирішення цього питання Легенчук С.Ф., наприклад, вважає створення спеціалізованої системи (бази даних) об'єктів інтелектуального капіталу, де буде проводитись їх професійна оцінка та моніторинг ситуації на ринку з метою врахування усіх зовнішніх збурень. У випадку зміни вартості об'єкта інтелектуального капіталу така інформація має надходити на підприємство де має проводитись його переоцінка [2, с.101].

Що стосується відображення в обліку інтелектуального капіталу, то існують пропозиції щодо введення додаткових позабалансових рахунків для відображення окремих елементів інтелектуального капіталу. Недоліками цього методу є те, що про деякі елементи інтелектуального капіталу не можна визначити, чи належать вони цій юридичній особі. Звичайно це ускладнює та робить його фрагментарним, або, навіть, неможливим. Крім того, виникає необхідність відображення в пасиві підприємства суму коштів, які інвестовані підприємством в інтелектуальну діяльність. Але, сума інвестицій може не відповідати створеній користі, а отже, виникає невідповідність активу і пасиву.

Позабалансові рахунки повинні використовуватись разом з застосуванням Звіту про інтелектуальний капітал. Інформація таких позабалансових рахунків та Звіту повинна розкривати причину розриву між балансовою вартістю і ринковою капіталізацією фірми. При цьому можливо розмежування інтелектуального капіталу на людський, структурний, споживчий, що буде сприяє більш детальному аналізу і, як наслідок, більш глибокому розумінню інвестиційної привабливості фірми.

Таким чином, окрім проблеми недопрацьованого законодавства України, велике значення мають труднощі бухгалтерського відображення, пов'язані з самою природою інтелектуального капіталу. На сьогоднішній день проблема відображення інтелектуального капіталу в бухгалтерському обліку залишається невирішеною. Специфічність інтелектуального капіталу зумовлює необхідність розробки особливого підходу до його відображення в обліку.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92. Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів № 1238 (з1084-08) від 14.10.2008 р
2. Легенчук С.Ф. Дослідження з обліку і контролю інтелектуального капіталу в Україні: аналіз результатів та напрями розвитку// Вісник Донецького університету економіки і права – 2009. - №2. – с.101.
3. Удовиченко С., Трусевич В. Особливості ліцензування прав на об'єкти інтелектуальної власності// Економіка України.- 2007. - №5.- с. 64.

Омельченко О.Є.

КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ІНТЕРВАЛУ ДИНАМІКИ РЕАЛЬНИХ ВИТРАТ

Ключові слова: статичність, динамічність, точка беззбитковості.

Вступна частина.

Актуальність. Ефективність в сучасному суспільстві набуває виключно важливого значення. Критерій ефективності – це критерій, який дозволяє зробити оцінку ступеню досягнення мети з урахуванням витрат різних ресурсів.

Сам процес виробництва, що складається з виробництва, розподілу, обміну та споживання, має циклічний характер, форму кругообігу. На перше місце в даній ситуації виходить динамічність процесу виробництва. Статичність і динамічність завжди розглядаються як парні категорії, їх взаємозв'язок та перехід однієї категорії в іншу, є ключовою проблемою, на думку автора, у визначенні критерію ефективності динамічного процесу виробництва. Поняття статичності і динаміки використовуються як метод визначення ефективності роботи підприємства.

Для покращення ефективності управління ринковими процесами на мікрорівні було введено поняття точки беззбитковості. Зазвичай, перша точка беззбитковості вказує на мінімальний накопичений обсяг виробництва і реалізації продукції, при якому сукупні накопичені затрати будуть компенсовані доходами, а при виробництві і реалізації кожної наступної одиниці продукції підприємство починає отримувати прибуток. Тим часом друга точка беззбитковості визначає, за якого масштабу виробництва швидкість зростання затрат перевищує швидкість зростання доходів від даного виробництва, а нарощування обсягів випуску конкретною фірмою починає суперечити раціональній алокації ресурсів в суспільстві.

Мета: визначити критерій ефективності підприємства на основі інтервалу динаміки витрат. Особливістю даного критерію є те, що для аналізу можна взя-